

F. ENGELS

KARL MARX

Karl Marx, mies, joka ensimmäisenä antoi tieteellisen perustan sosialismille ja samalla koko nykyiselle työväenliikkeelle, syntyi Trierissä v. 1818. Hän tutki aluksi oikeustiedettä Bonnissa ja Berliinissä, mutta antautui pian yksinomaan historian ja filosofian tutkimiseen ja v. 1842 hänestä oli vähällä tulla filosofian dosentti, kun sitten Fredrik Vilhelm III:n kuoleman jälkeen alkanut poliittinen liike heittäkin hänet toiselle elämänuralle. Camphausen, Hansemann ja muut Kölnissä olleet Reinin varren liberaalisen porvariston päämiehet perustivat hänen myötävaikutuksellaan „Rheinische Zeitung” lehden, ja Marx, joka oli herättänyt sangan suurta huomiota arvostelemalla Reininmaakunnan maapäivillä käytyä keskustelua, kutsuttiin syksyllä 1842 lehden johtoon. „Rheinische Zeitung” ilmestyi tietysti sensuurin alaisena, mutta sensuuri ei mahtanut sille mitään¹. „Rheinische Zeitung” sai miltei aina julkaistuksi tarpeelliset artikkelit; sensorille heitettiin aluksi vähemmän arvokasta aineistoa poispyyhittäväksi, kunnes hän antoi periksi joko omasta tahdostaan tai sen uhan alaisena, että lehti ei huomenna ilmesty. Ollapa kymmenkunta lehteä, jotka olisivat olleet yhtä rohkeita kuin „Rheinische Zeitung” ja joiden julkaisijat olisivat olleet valmiit uhraamaan parisataa taalaa enemmän latomakustannuksiin, niin sensuuri olisi tehty mah-

¹ „Rheinische Zeitungin” ensimmäisenä sensorina oli poliisineuvos Dolleschall, sama mies, joka pyyhki kerran „Kölnische Zeitungista” pois ilmoituksen *Philaletheen* (myöhemmin Saksin kuningas Juhana) tekemästä Danten „Jumalaisen näytelmän” käännöksestä huomauttaen: „Jumalaisista asioista ei saa tehdä mitään huvinäytelmää”. (*Engelsin huomautus.*)

dottomaksi Saksassa jo v. 1843. Mutta saksalaiset lehtien omistajat olivat pikkumaisia, arkoja poroporvareita, ja „Rheinische Zeitung” kävi taistelua yksin. Se kulutti loppuun sensorin toisensa jälkeen. Lopulta se sensuroitiin kahteen kertaan siten, että ensimmäisen sensuurin jälkeen hallituspresidentin¹ oli sensuroitava se toistamiseen ja lopullisesti. Sekään ei auttanut. V. 1843 alussa hallitus selitti, ettei lehdelle voida mitään, ja lakkautti sen ilman muuta.

Marx, joka sillä välin oli mennyt naimisiin tulevan taantumusministerin von Westphalenin sisaren kanssa, muutti Pariisiin ja alkoi julkaista siellä A. Rugen kanssa „Deutsch-Französische Jahrbücheriä”, jossa hän aloitti sosialististen kirjoitustensa sarjan „Hegelin oikeusfilosofian arvostelulla”. Sitten hän julkaisi yhdessä F. Engelsin kanssa teoksen „Pyhä perhe. Vastusta Bruno Bauerille ja kumpp.” — satiirisen arvostelun eräästä niistä viimeisistä muodoista, jonka silloinen saksalainen filosofinen idealismi oli saanut.

Kansantaloustieteen ja Ranskan suuren vallankumouksen historian tutkiminen jätti Marxille silti vielä aikaa hyökätä tilaisuuden tullen Preussin hallitusta vastaan; tämä kosti Marxille saamalla keväällä v. 1845 Guizot'n ministeriön karkottamaan hänet Ranskasta. Herra Alexander von Humboldt lienee näytellyt siinä välittäjän osaa. Marx muutti asumaan Brysseliin, missä hän julkaisi v. 1847 ranskankielisen teoksen „Misère de la philosophie”², jossa arvosteltiin Proudhonin kirjaa „Philosophie de la misère” („Kurjuuden filosofia”), ja v. 1848 „Discours sur le libre échange” („Tutkielma vapaakaupasta”). Samaan aikaan hänen onnistui perustaa Brysselissä Saksalainen työväenyhdistys ja ryhtyä siten käytännölliseen agitaatiotyöhön. Tämä kävi hänelle sitäkin tarpeellisemmaksi sen jälkeen, kun hän ja hänen poliittiset ystävänsä v. 1847 olivat liittyneet jo useita vuosia olemassaolleen salaiseen Kommunistien liittoon. Koko järjestö uusittiin nyt perinpohjin; entinen enemmän tai vähemmän konspiratiivinen yhdistys muuttui yksinkertaiseksi kommunistiseksi propaganda-järjestöksi, joka oli vain välttämättömyyden pakosta salainen, *ensimmäiseksi* Saksan sosialidemokraattisen puolueen järjestöksi. Liitto oli olemassa kaikkialla, missä oli saksalaisia työväenyhdistyksiä; miltei kaikkien näiden Englannin, Belgian, Ranskan ja Sveitsin yhdistysten sekä varsin monien Saksan yhdistysten johtavat jäsenet kuuluivat tähän liittoon, ja liitolla oli sängen merkittävä osa Saksan nousevassa työväenliikkeessä. Mutta samalla liittomme ensimmäisenä osoitti koko työväenliikkeen kansain-

¹ *Hallituspresidentti* — *Regierungspräsident* — keskusvallan edustaja Preussin provinseissa. *Toim.*

² „*Misère de la philosophie*” — „Filosofian kurjuus”. *Toim.*

välisen luonteen ja todisti sen myös käytännössä siten, että siinä oli jäseninä englantilaisia, belgialaisia, unkarilaisia, puolalaisia jne., ja järjestämällä kansainvälisiä työväenkokouksia, varsinkin Lontoossa.

Liiton uudistaminen tapahtui kahdessa v. 1847 pidetyssä kongressissa. Näistä jälkimmäinen päätti kiteyttää ja julkaista puolueen periaatteet manifestissa, joka jätettiin Marxin ja Engelsin laadittavaksi. Näin syntyi „Kommunistisen puolueen manifesti”, joka ilmestyi ensimmäisen kerran vähää ennen helmikuun vallankumousta v. 1848 ja on sittemmin käännetty miltei kaikille Euroopan kielille.

„Deutsche Brüsseler Zeitung” lehti, jonka julkaisutyöhön Marx osallistui ja jossa armotta paljastettiin kotimaisen poliisikomennon ihanuus, antoi Preussin hallitukselle jälleen aiheen vaatia Marxin karkottamista, joskin tuloksetta. Mutta sitten kun helmikuun vallankumous aiheutti Brysselissäkin kansan liikehtimistä ja kun Belgiaa näytti uhkaavan mullistus, Belgian hallitus vangitsi kursailematta Marxin ja karkotti hänet maasta. Sillä välin Ranskan väliaikainen hallitus oli suvainnut Floconin välityksellä kutsua häntä jälleen Pariisiin, ja hän noudatti tätä kutsua.

Pariisissa hän esiintyi ennen muuta sitä sikäläisten saksalaisten keskuudessa levinnyttä hullutusta vastaan, että Ranskassa olisi muodostettava saksalaisista työläisistä aseellisia legioonia ja vietävä niiden avulla vallankumous ja tasavalta Saksaan. Ensiksikin Saksan itsensä piti suorittaa vallankumouksensa ja toiseksi väliaikaisen hallituksen Lamartinet olisivat kavaltaneet jo etukäteen jokaisen Ranskassa muodostuvan vallankumouksellisen muukalaislegioonan sille hallitukselle, joka oli kukistettava, niin kuin kävi Belgiassa ja Badenissa.

Maaliskuun vallankumouksen jälkeen Marx siirtyi Kölniin ja perusti siellä „*Neue Rheinische Zeitung*” lehden, joka ilmestyi vuoden 1848 kesäkuun 1. pstä vuoden 1849 toukokuun 19:nteen ja oli ainoa lehti, joka silloisessa demokraattisessa liikkeessä edusti proletariaatin kantaa mm. asettumalla tinkimättömästi Pariisin vuoden 1848 kesäkuun kapinallisten puolelle, mikä sai miltei kaikki osakkeenomistajat luopumaan lehdestä. Turhaan „*Kreuzzeitung*”¹ kiinnitti huomiota siihen „Chimborasso²-julkeuteen”, millä „*Neue Rheinische Zeitung*” hyökkäili kaikkea pyhää vastaan kuninkaasta ja kruununperillisestä alkaen aina santarmiin asti ja vieläpä preussilaisessa linnoituksessa, jossa silloin oli

¹ „*Kreuzzeitungin*” („*Ristilehden*”) nimeä käytettiin jokapäiväisestä taantumuksellisesta monarkistisesta „*Neue Preussische Zeitungista*” („*Uudesta Preussin Lehdestä*”), joka ilmestyi Berliinissä vuodesta 1848. Lehden otsikossa oli ristinmerkki. *Toim.*

² *Chimborasso*, Etelä-Amerikan korkeimpia vuorenhuippuja. *Toim.*

8 000 miestä varusväkeä; turhaan liberaalinen ja äkkiä taantumukselliseksi muuttunut Reinin varren poroporvaristo purki kiukuua; turhaan Kölnin piiritystila lakkautti syksyllä v. 1848 lehden pitemmäksi ajaksi, turhaan Frankfurtin oikeusministeriö vaati Kölnin prokuraattoria vainoamaan oikeusteitse artikkelia toisensa jälkeen. Lehden toimittamista ja painamista jatkettiin levollisesti päävahdin näköksällä ja lehden levikki ja maine kasvoivat sitä enemmän, mitä kiivaammin se hyökkäsi hallitusta ja porvaristoa vastaan. Kun marraskuussa 1848 Preussissa tapahtui valtiokiekaus, „Neue Rheinische Zeitung” kehotti joka numeron alussa kansaa kieltäytymään verojen maksusta ja vastaamaan väkivaltaan väkivallalla. Siitä syystä ja erään toisen artikkelin vuoksi lehti haastettiin keväällä 1849 valamiesoikeuteen, mutta se sai kummallakin kerralla vapauttavan tuomion. Kun sitten vuoden 1849 toukokuun kapinat Dresdenissä ja Reininmaakunnassa oli tukahdutettu ja Preussi oli aloittanut sotaretken Badenin-Pfalzin kapinaa vastaan keskittämällä ja panemalla liikekannalle huomattavia joukkoja, hallitus luuli olevansa vihdoinkin kyllin vahva nujertamaan väkivalloin „Neue Rheinische Zeitungin”. Viimeinen — punaisella painettu — numero ilmestyi toukokuun 19. pnä.

Marx lähti jälleen Pariisiin, mutta jo muutaman viikon kuluttua vuoden 1849 kesäkuun 13. pn mielenosoituksesta Ranskan hallitus esitti hänelle vaihtoehdon — hänen oli joko muutettava Bretagneen tai poistuttava Ranskasta. Hän katsoi viimeksi mainitun edullisemmaksi ja siirtyi Lontooseen, asuen siitä pitäen jatkuvasti siellä.

Yrityksestä, jonka tarkoituksena oli jatkaa „Neue Rheinische Zeitungin” julkaisemista aikakauskirjan muodossa (Hampurissa 1850), täytyi jonkin ajan kuluttua luopua yhä jyrkemmin esiintyvän taantumuksen vuoksi. Kohta Ranskassa joulukuussa 1851 suoritettun valtiokaappauksen jälkeen Marx julkaisi kirjan „Louis Bonaparten brumairekuun 18.” (Boston 1852, toinen painos Hampuri 1869, vähän ennen sotaa). Vuonna 1853 hän kirjoitti „Paljastuksia Kölnin kommunistijutusta” (painettu ensin Basellissa, myöhemmin Bostonissa, hiljattain jälleen Leipzigissä).

Kun Kommunistien liiton jäsenet oli tuomittu Kölnissä, Marx jätti poliittisen agitaatiotyön ja antautui toisaalta kymmenen vuoden ajaksi tutkimaan niitä runsaita aarteita, joita British Museumin kirjasto tarjosi kansantaloustieteen alalta, ja toisaalta avustamaan „New York Tribune”¹ lehteä, joka aina Amerikan kansalaissodan puhkeamiseen saakka julkaisi paitsi hänen allekirjoittamiaan kirjelähetyksiä, myös lukuisia hänen kynästään

¹ „New York Daily Tribune” — demokraattinen päivälehti; ilmestyi New Yorkissa vuodesta 1841 vuoteen 1924; Marx toimi lehden avustajana vuodesta 1851 vuoteen 1862. Toim.

lähteneitä johtavia artikkeleja Euroopan ja Aasian oloista. Hänen hyökkäävät kirjoituksensa lordi Palmerstonia vastaan, jotka perustuivat englantilaisten virallisten asiakirjojen seikka-peräiseen tutkimiseen, painettiin Lontoossa uudelleen lentokirjasina.

Hänen monivuotisten taloudellisten tutkimuksiensa ensimmäisenä hedelmänä ilmestyi 1859 teos „Poliittisen taloustieteen arvostelua. Ensimmäinen vihko” (Berlin, Duncker). Se sisältää ensimmäisen yhtenäisen esityksen Marxin arvoteoriasta ja siinä luvussa myös rahaopista. Italian sodan aikana Marx taisteli Lontoossa ilmestyneessä saksalaisessa „Das Volk”¹ lehdessä bonapartismia vastaan, joka siihen aikaan tekeytyi vapaamieliseksi ja sorrettujen kansallisuuksien vapauttajaksi, sekä sitä poliittikkaa vastaan, jota Preussi silloin harjoitti yrittäen puolueettomuuden verholla kalastella sameassa vedessä. Samalla oli käytävä myös herra Karl Vogtin kimppuun, joka agitoi silloin prinssi Napoleonin (Plon-Plon) toimeksiannosta ja Louis Napoleonin palloissa Saksan puolueettomuuden, jopa myötätuntoisuudenkin puolesta. Vogtin mitä häpeämättömimpään, tietoisesti valheelliseen parjaustulvaan Marx vastasi kirjalla „Herra Vogt” (Lontoo 1860), jossa hän paljasti Vogtin ja muut imperialistisen valedemokraattijoukkion herrat ja todisti Vogtin niin ulkoisten kuin sisäistenkin perusteiden nojalla joulukuun keisarikunnan lahjomaksi. Tämä tuli vahvistetuksi tasan kymmenen vuotta myöhemmin: Tuileriassa 1870 löydettyssä ja syyskuun hallituksen julkaisemassa bonapartelaisten palkkalaisten luettelossa oli V-kirjaimen alla: „Vogt — lähetetty elokuussa 1859 hänelle... Fr. 40 000.”

Vihdoin 1867 ilmestyi Hampurissa „Pääoma. Kansantaloustieteen arvostelua. Ensimmäinen osa” — Marxin pääteos, joka esittää hänen taloudellisten ja sosialististen katsomuksiensa perusteet ja olemassa olevaa yhteiskuntaa, kapitalistista tuotantotapaa ja sen seurauksia koskevan arvostelunsa pääkohdat. Tämän käänteentekevän teoksen toinen painos ilmestyi 1872; tekijä viimeistelee parhaillaan toista osaa.

Tällä välin työväenliike oli Euroopan eri maissa taas siinä määrin vahvistunut, että Marx saattoi ajatella kauan hautomansa toiveen toteuttamista: Euroopan ja Amerikan edistyneimmät maat käsittävän työväenyhdistyksen perustamista, työväenyhdistyksen, joka osoittaisi niin sanoakseni ruumiillistuneessa muodossa sosialistisen liikkeen kansainvälisen luonteen niin itse työläisille kuin myös porvaristolle ja hallituksille proletariaatin

¹ Saksalainen sanomalehti „Das Volk” („Kansa”) ilmestyi Lontoossa vuoden 1859 toukokuusta saman vuoden elokuuhun Marxin osallistuessa mitä läheisimmin lehden julkaisutyöhön. *Toim.*

iloksi ja vahvistukseksi ja sen vihollisten kauhuksi. Kansankokous, joka pidettiin Venäjän jälleen lannistaman Puolan hyväksi syyskuun 28. p:nä 1864 Saint Martin Hallissa Lontoossa, antoi tilaisuuden tämän asian esittämiseen ja se hyväksyttiin suurella innostuksella. *Kansainvälinen Työväenliitto* oli perustettu; kokouksessa valittiin väliaikainen Pääneuvosto, jonka sijaintipaikaksi tuli Lontoo, ja Marx oli sen samoin kuin kaikkien myöhempienkin pääneuvostojen sieluna aina Haagin kongressiin saakka. Miltei kaikki Internationalen Pääneuvoston julkaisemat asiakirjat alkaen vuonna 1864 annetusta Perustamismanifestista aina Ranskan vuoden 1871 kansalaisotaa koskevaa adressia myöten ovat hänen laatimiaan. Marxin Internationalessa tekemän työn kuvaaminen olisi samaa kuin itse tämän yhdistyksen historian kirjoittaminen, yhdistyksen, joka elää muuten yhä vielä Euroopan työväen muistissa.

Pariisin Kommuunin kukistuminen teki Internationalen aseman tavattoman vaikeaksi. Se oli joutunut Euroopan historiassa etualalle hetkellä, jona siltä oli riistetty kaikkialla mahdollisuudet jonkinlaiseen tulokselliseen käytännölliseen toimintaan. Tapahtumat, jotka korottivat sen seitsemänneksi suurvallaksi, estivät sitä samalla kokoamasta ja panemasta liikekannalle sen omia taisteluvoimia uhaten saattaa työväenliikkeen varmaan tappioon ja lamauttaa sen vuosikymmeniksi. Lisäksi eri puolilta ilmaantui aineksia, jotka yrittivät käyttää Liiton nopeasti kasvannutta mainetta tyydyttääkseen persoonallista turhamaisuuttaan tai persoonallista kunnianhimoaan eivätkä olleet selvillä Internationalen todellisesta asemasta tai piitanneet siitä. Oli tehtävä sankarillinen päätös, ja taaskin juuri Marx teki tuon päätöksen ajaen sen läpi Haagin kongressissa. Internationale ilmoitti vakavasti päätöksessään, ettei se kanno mitään vastuuta noiden mieltömiä ja epäpuhtaiden aineiden keskittymänä olleiden bakuni-laisten puuhista. Sitten, koska yleisen taantumuksen vallitessa sen olisi ollut mahdotonta esiintyä kasvaneita vaatimuksia vastaavasti ja pitää vireillä toimintaa koko laajuudessaan muutoin kuin lukuisten uhrien hinnalla, josta syystä työväenliike olisi vuo-dattanut verensä kuiviin, Internationale vetäytyi toistaiseksi pois näyttämöltä siirtäen Pääneuvoston Amerikkaan. Myöhemmät tapahtumat ovat osoittaneet oikeaksi tämän päätöksen, jota silloin ja myöhemminkin usein moitittiin. Toisaalta tehtiin mahdolltomiksi kaikki yritykset järjestää mellakoita Internationalen nimissä, ja toisaalta taas eri maiden sosialististen työväenpuoleiden välinen jatkuva kiinteä yhteys todisti, että Internationalen herättämä tietoisuus kaikkien maiden proletariaatin solidaarisuudesta ja etujen yhteisyydestä osasi raivata tiensä ilman sillä hetkellä kahleeksi muuttunutta muodollisen kansainvälisen yhdistyksen sidettäkin.

Haagin kongressin jälkeen Marx sai vihdoin rauhan ja aikaa ryhtyä jälleen teoreettiseen työhönsä, ja toivottavasti hän saattaa jo pian antaa painoon „Pääoman” toisen osan.

Niistä monista tärkeistä keksinnöistä, joilla Marx on piirtänyt nimensä tieteen historiaan, voimme huomauttaa tässä vain kahdesta.

Ensimmäinen on hänen toimeenpanemansa mullistus koko maailmanhistorian käsittämisessä. Koko aikaisempi historian käsitys perustui luuloon, että kaikkien historiallisten muutosten perimmäisenä syynä ovat ihmisten muuttuvat aatteet ja että kaikista historiallisista muutoksista poliittiset muutokset ovat tärkeimpiä ja koko historiaa hallitsevia. Mutta sitä, mistä ihmiset saavat aatteensa ja mitkä syyt pakottavat poliittisiin muutoksiin, ei kysytty. Vain uudempaan koulukuntaan kuuluvien ranskalaisen ja osittain myös englantilaisten historiankirjoittajain mieleen tunkeutui vakaumus, että ainakin keskiajasta alkaen Euroopan historian liikkeellepanevana voimana oli ollut taistelu, jota kehittyvä porvaristo oli käynyt feodaaliaatelia vastaan yhteiskunnallisesta ja poliittisesta herruudesta. Marx todisti nyt, että koko tähänastinen historia on ollut luokkataistelujen historiaa, että kaikissa moninaisissa ja mutkikkaissa poliittisissa taisteluissa kysymys on ollut vain yhteiskuntaluokkien yhteiskunnallisesta ja poliittisesta herruudesta, entisten luokkien taistellessa herruutensa säilyttämisestä ja uusien nousevien luokkien tavoitellessa herruutta. Mutta minkä vuoksi näitä luokkia syntyy ja on olemassa? Se johtuu ajan aineellisista, kouraantuntuvista olosuhteista, joissa yhteiskunta kysymyksessään olevana ajankohtana tuottaa ja vaihtaa toimeentulovälineitä. Keskiajan feodaalien herruus nojautui pienten talonpoikaisyhteisöjen omavaraistalouteen, jossa tuotettiin omasta takaa miltei kaikki tarvikkeet eikä juuri lainkaan ollut vaihtoa, ja sotainen aateli oli suojaamassa niitä ulkoisilta vihollisilta ja liittämässä yhteen kansallisesti tai ainakin poliittisesti. Kaupunkien ja samalla erillisen käsiteollisuuden sekä ensin kotimaisen ja sittemmin kansainvälisen kaupankäynnin kehittyessä muodostui kaupunkiporvaristo, joka niin ikään hankki itselleen jo keskiajalla taistelussa aatelistoa vastaan etuoikeutetun säädyn aseman feodaalisessa järjestelmässä. Mutta tämä porvaristo sai 15. vuosisadan puolivälistä alkaen paljon laajemman kauppa-alueen ja samalla uutta kiihoketta teollisuutensa kehittämiseen, kun löydettiin Euroopan ulkopuolelta uusia maita. Käsityön tunki tärkeimmillä aloilla syrjään jo tehdasmainen manufaktuuri, ja tämän syrjäytti viime vuosisadan keksintöjen, varsinkin höyrykoneen mahdollistama suurteollisuus, joka vuorostaan vaikutti vastaavasti kauppaan, tunkien takapajuisissa maissa syrjään vanhan käsityön ja luoden kehittyneimmissä maissa nykyiset uudet kulkuneuvot, höyrykoneet, rautatiet,

sähkölennättimen. Porvaristo kokosi siten yhä enemmän yhteiskunnallista rikkautta ja yhteiskunnallista voimaa käsiinsä, vaikkei sillä vielä pitkään aikaan ollut poliittista valtaa, joka oli aateliston ja aateliston tukeman kuningasvallan käsissä. Mutta tiettyssä vaiheessa — Ranskassa suuren vallankumouksen jälkeen — se valloitti poliittisenkin vallan ja muuttui nyt vuorostaan hallitsevaksi luokaksi proletariaatin ja pientalonpoikaiston suhteen. Tältä näkökannalta kaikki historialliset ilmiöt ovat selitettävissä perin yksinkertaisesti — mikäli on kylliksi yhteiskunnan kyseisen taloudellisen tilan tuntemusta, joka tosin tyyten puuttuu meidän ammattihistorioitsijoiltamme —, ja niin myös kunkin historiallisen aikakauden käsitykset ja aatteet saavat mitä yksinkertaisimman selityksensä tämän aikakauden taloudellisista elämänehdoista ja näiden määräämistä yhteiskunnallisista ja poliittisista suhteista. Historia oli ensimmäisen kerran asetettu todellisuuspohjalle; se kouraantuntuva, mutta tähän asti kokonaan huomaamatta jäänyt tosiasia, että ihmisten täytyy ennen kaikkea syödä, juoda, asua ja pukeutua, siis *tehdä työtä* ennen kuin he voivat taistella vallasta, harrastaa politiikkaa, uskontoa, filosofiaa jne. — tuo kouraantuntuva tosiasia sai nyt vihdoinkin historialliset oikeutensa.

Sosialistiselle maailmankatsomukselle tällä uudella historiankäsityksellä oli mitä suurin merkitys. Se todisti, että koko tähänastinen historia liikkuu luokkavastakohtaisissa ja luokkataistelussa ja että aina on ollut hallitsevia ja hallittuja, riistäviä ja riistettyjä luokkia ja että ihmisten valtaenemmistön osana on aina ollut kova työ ja vähän nautintoja. Miksikä näin? Vain siksi, että ihmiskunnan kaikilla aikaisemmilla kehitystasasteilla tuotanto oli siinä määrin kehittymätöntä, että historiallista kehitystä saattoi tapahtua ainoastaan tässä antagonistisessa muodossa, että historiallinen edistys oli suurin piirtein jätetty pienen etuoikeutetun vähemmistön toiminnan varaan, kun taas suuret joukot oli tuomittu hankkimaan työllään niukan toimeentulon itselleen ja lisäksi yhä suurempia rikkauksia etuoikeutetuille. Mutta antaesaa näiden luonnollisen ja järjellisen selityksen tähänastiselle luokkaherruudelle, minkä selityksenä muutoin olisi vain ihmisten pahuus, tämä historiantutkimus saa myös vakuuttumaan siitä, että ainakin edistyneimmissä maissa nykyajan tuotantovoimien valtavan kasvun seurauksena on katoamassa viimeinenkin tekosyy ihmisten jakamiseen hallitseviin ja hallittuihin, riistäjiin ja riistettyihin, että hallitseva suurporvaristo on jo täyttänyt historiallisen tehtävänsä, että se ei kykene enää johtamaan yhteiskuntaa ja että se on muodostunut jopa tuotannon kehityksen esteeksi, mitä todistavat kaupapulat ja varsinkin viimeksi ollut valtava romahdus sekä teollisuuden lamatila kaikissa maissa; että historiallinen johtoasema on siirtynyt proletariaatille, luokalle, jonka

koko yhteiskunnallisesta asemasta seuraa, että se voi vapauttaa itsensä ainoastaan tekemällä lopun ylipäänsä kaikesta luokkaherruudesta, kaikesta orjuudesta ja kaikesta riistosta; että yhteiskunnalliset tuotantovoimat, jotka ovat kasvaneet niin, ettei porvaristo kykene enää niitä hallitsemaan, odottavat vain sitä, että yhdistynyt proletariaatti ottaisi ne haltuunsa pystyttääkseen järjestelmän, joka antaa yhteiskunnan jokaiselle jäsenelle mahdollisuuden osallistua paitsi yhteiskunnallisten rikkauksien luomiseen, myös niiden jakoon ja hallintaan ja joka lisää tuotannon suunnitelmallisen harjoittamisen avulla yhteiskunnallisia tuotantovoimia ja niiden tuottamia tuotteita siinä määrin, että jokaisen kaikki järjelliset tarpeet tulevat taatusti tyydytettyä yhä suuremmissa mitassa.

Toisen tärkeän löytönsä Marx teki selvittämällä lopullisesti pääoman ja työn suhteen, toisin sanoen osoittamalla sen, millä tavalla kapitalisti riistää työläistä nykyisessä yhteiskunnassa nykyisen kapitalistisen tuotantotavan vallitessa. Kun kansantaloustiede oli esittänyt väitteen, että työ on kaiken rikkauden ja kaiken arvon lähde, heräsi väistämättömästi kysymys: miksei näin ollen palkkatyöläinen saa kokonaisuudessaan sitä arvomäärää, minkä hän on luonut työllään, vaan hänen täytyy luovuttaa siitä osa kapitalistille? Niin porvarilliset taloustieteilijät kuin sosialistitkin vaivasivat päätään antaakseen tähän kysymykseen tieteellisesti pätevän vastauksen, mutta turhaan, kunnes vihdoin Marx esitti oman ratkaisunsa. Ratkaisu on seuraava: nykyinen kapitalistinen tuotantotapa edellyttää kahta yhteiskuntaluokkaa, toisaalta kapitalisteja, jotka omistavat tuotannon ja elämänvälineet, ja toisaalta mitään omistamattomia proletariaateja, joilla ei ole muuta myytävää kuin työvoimansa ja joiden täytyy myydä tätä työvoimaansa saadakseen elämänvälineitä. Mutta tavarahan arvon määrää tavarahan tuottamisen ja siis myös uusintamisen kautta esineellistynyt yhteiskunnallisesti välttämätön työmäärä; keskinkertaisen ihmisen työvoiman päivän, kuukausi- ja vuosiarvon määrää siis se työmäärä, mikä on esineellistyneenä siinä elämänvälineiden määrässä, joka tarvitaan tämän työvoiman ylläpitoon päivän, kuukauden ja vuoden aikana. Olettakaamme, että työläisen päivässä tarvitsemien elämänvälineiden tuottaminen vaatisi kuusi työtuntia eli, mikä on samaa, niihin sisältyvä työ edustaisi kuuden tunnin työmäärää; työvoiman päiväarvo ilmaistaan tällöin rahasummana, jossa niin ikään on esineellistynyt kuusi työtuntia. Olettakaamme edelleen, että työläistä käyttävä kapitalisti maksaa hänelle tämän summan, siis hänen työvoimansa täyden arvon. Jos siis työläinen tekisi kapitalistille päivässä kuusi tuntia työtä, niin hän korvaisi täydellisesti kapitalistille tämän kustannukset — kuusi tuntia työtä kuuden tunnin työstä. Kapitalisti ei hyötyisi tällöin tietysti mitään, ja

siksi hän ymmärtää asian kokonaan toisin ja sanoo: „Minä olen ostanut tämän työläisen työvoiman koko päiväksi enkä kuudeksi tunniksi”, ja niinpä hän teettää työläisellä työtä olosuhteista riippuen 8, 10, 12, 14 tuntia ja enemmänkin, joten seitsemännen, kahdeksannen ja seuraavien tuntien tuote on maksamattoman työn tuotetta ja joutuu lähinnä kapitalistin taskuun. Kapitalistin palveluksessa työläinen ei siis tuota uudelleen vain sitä työvoimansa arvoa, josta hän on saanut maksun, vaan hän tuottaa vielä ylimääräistä *lisäarvoa*, jonka anastaa ensin kapitalisti ja joka määrättyjen taloudellisten lakien mukaisesti jakautuu sittemmin koko kapitalistiluokan kesken ja on maankoron, voiton, pääoman kasautumisen, sanalla sanoen työtätekemättömien luokkien käyttämien ja kokoamien kaikkien rikkauksien alkulähde. Mutta täten tuli todistettua, että nykypäivien kapitalistit kokoavat rikkauksia samaan tapaan kuin orjanomistajat tai maaorjien työtä riistäneet feodaaliherrat anastamalla vierasta maksamatonta työtä ja että kaikki nämä riiston muodot eroavat toisistaan vain siinä, millä tavalla ja keinolla maksamaton työ anastetaan. Siten siis riistettiin viimeinenkin pohja omistavien luokkien kaikilta sellaisilta ulkokultaisilta fraaseilta, että nykyisessä yhteiskuntajärjestelmässä muka vallitsee oikeus ja oikeudenmukaisuus, kaikilla on yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet ja kaikkien intressit ovat sopusoinnussa, ja nykyinen porvarillinen yhteiskunta paljastettiin ainakin edeltäjiensä veroiseksi mahtavaksi laitokseksi, jonka avulla kansan harvalukuinen ja alati pienenevä vähemmistö riistää valtavaa enemmistöä.

Näihin kumpaankin tärkeään tosiasiaan perustuu nykyaikainen tieteellinen sosialismi. „Pääoman” toisessa osassa kehitellään edelleen näitä ja muita kapitalistista yhteiskuntajärjestelmää koskevia yhtä tärkeitä tieteellisiä keksintöjä samalla kun suoritetaan perinpohjainen mullistus myös kansantaloustieteen niissäkin kohdissa, joihin ensimmäisessä osassa ei ole vielä kajottu. Toivokaamme, että Marx voisi antaa pian sen painoon.

*Kirjoitettu kesäkuussa 1877
Julkaistu „Volkskalender” almanakassa
Braunschweigissa 1878*

*Julkaistaan
almanakan tekstin mukaan
Suomennos saksasta*